ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE
İMTİYAZ SAHİBİ: HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ
MELETİOS LUKAKİS
MAHAL İDARE FENER
RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΚΤΑΚΤΟΝ ΤΕΥΧΟΣ

ΕΠΙ ΤΗι ΤΕΛΕΥΤΗι ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΦΩΤΙΟΥ ΤΟΥ Β΄

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΦΑΝΑΡΙΟΝ

ΕΤΟΣ Ι΄ 1935 ΤΕΥΧΟΣ 12 Β΄

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τύποις Φαζιλὲτ»

ΦΩΤΙΟΣ Ο Β΄

ΧΩΡΙΣ ἀκόμη νὰ ἔλθῃ ἡ ἑσπέρα τῆς ζωῆς του, πρὶν ἢ ἔλθουν νὰ πυκνωθοῦν πέριξ του τὰ ἑσπερινὰ σκότη, εἰς ἡλικίαν ἡ ὁποία ἔχει ν᾽ ἀποδώσῃ πολλὰ καὶ πολύτιμα, εἰς αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεώς του, Φώτιος ὁ Β΄ ἔσβυσεν. Ἤρεμος κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἀνυστάκτου πίστεώς του, γαλήνιος κάτω ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματός του, ἀντεμετώπισε τὸν θάνατον ὡς οἰκεῖον, ὡς φίλον. Χωρὶς καμμίαν λιποψυχίαν, χωρὶς πτόησιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν τάφον ὡς εἰς λῖκνον. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας σβύνει, ὅταν βραδυάσῃ. Ἡ ἡμέρα τοῦ Φωτίου ἔσβυσεν εἰς τὸ δειλινόν της.

*
* *

Φώτιος ὁ Β΄ ἔτρεχε μὲ πολλὴν ταχύτητα. Ἐμόχθει καθ᾽ ὑπερβολήν. Ἡ περισσὴ δυναμικότης του εὑρίσκετο εἰς διηνεκῆ ἐνέργειαν, χρησιμοποίησιν, κατανάλωσιν. Πλοῖον τὸ ὁποῖον ἔπλεε μὲ ὅλην τὴν ταχύτητα ὅσην εἶχεν. Ὁλοταχῶς ἔσπευσε καὶ εἰς τὸν τελευταῖόν του λιμένα. Εἰς τὸν ἴδιον λιμένα τῆς αἰωνιότητος. Εἰς αὐτὸν ἀπεβίβασε τὴν τιμίαν ψυχήν του. Εἰς αὐτὸν ἐξεφόρτωσε τὴν πλουσίαν ζωήν του.

*
* *

Ἡ ψυχή του ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν. Διὰ νὰ συμπληρώσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς Ἐκκλησίας τὸν νεώτερον ἀστερισμόν της. Προσετέθη εἰς τὸ συγκρότημα τῶν τελευταίων Πατριαρχῶν της. Γρηγορίου τοῦ Ζ΄, Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ΄, Βασιλείου τοῦ Γ΄. Πατριαρχῶν οἱ ὁποῖοι θεμελιώνουν τὴν νέαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου περίοδον. Καὶ σφραγίζουν τὸ ἀκραιφνὲς τῆς οὐσίας της. Πατριαρχῶν οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ἀοριστίαν πλάθουν τὸν ἄρτον τὸν στηρίζοντα. Ὑφαίνουν τὸ ἔνδυμα τὸ θερμαῖνον. Πατριαρχῶν οἱ ὁποῖοι γίνονται ἡ νέα κοίτη τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ προσέχουν νὰ μὴ ἀπολεσθῇ μηδὲ σταγὼν ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν της. Εἰς τὴν νέαν κατάστασίν της γίνονται ἀριστοτέχναι εἰς τὴν ἀναπροσαρμογήν της πρὸς αὐτήν.

*
* *

Εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἔργον, τὴν λεπτὴν αὐτὴν εὐθύνην, Φώτιος ὁ Β΄ ἐξέχει. Ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος εὗρεν εἰς αὐτὸν τὸν δυνατὸν ἑρμηνευτήν του.

Φανάριον, 31/12/35.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος ὁ Β′ ἐγεννήθη τῇ 16 Νοεμβρίου 1875 ἐν Πριγκήπῳ, ἐκ γονέων Σταύρου Δημητρίου Μανιάτου καὶ Σεβαστῆς Πέτρου Τσακούλη-Κρητικάκη, ἐκ παλαιῶν οἴκων τῆς νήσου ἑλκόντων τὸ γένος. Τὰ πρῶτα γράμματα διήκουσεν ἐν τῇ Κοινοτικῇ Σχολῇ Πριγκήπου. Ἐφοίτησεν ἀκολούθως ἐν τῇ Γερμανοελβετικῇ Σχολῇ τοῦ Γαλατᾶ. Συμπληρώσας δὲ τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ παίδευσιν ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ Διδασκαλείῳ τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐφοίτησεν εἶτα ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ οὗ ἀποφοιτήσας καὶ τυχὼν τοῦ θεολογικοῦ διπλώματος ἀπῆλθεν εἰς Ἑσπερίαν καὶ συνεπλήρωσε τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου.

Κατηρτισμένος οὕτω ἐν τῇ παιδείᾳ ἐπανῆλθεν ἐξ Εὐρώπης καί, ἐκπληρῶν πόθον αὐτοῦ ἐγκάρδιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Κυρίου, ἐχειροτονήθη, εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ὀκτὼ ἐτῶν, εἰς διάκονον ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Φωτίου, οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸ κληρικὸν στάδιον ἀντὶ τοῦ ὅπερ κατὰ κόσμον ἔφερε Δημήτριος. Διορισθεὶς ἀμέσως ὡς Ἀρχιδιάκονος καὶ Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, ἐχειροτονήθη μετὰ διετίαν εἰς πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως, καὶ ὑπηρέτησε παρ᾽ αὐτῷ ἐν τῷ βαθμῷ τούτῳ ὡς Πρωτοσύγκελλος μέχρι τοῦ 1906, ὅτε ἐξωσθέντων βίᾳ ἐκ Ρωμυλίας καὶ Βουλγαρίας τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὑπαγομένων Μητροπολιτῶν, διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Γενικὸς Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος πρὸς διοίκησιν τῶν ἐν Ρωμυλίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ Ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου. Εἶνε ἱστορικὴ ἡ δρᾶσις τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Φωτίου ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ θέσει, παραταθεῖσα μέχρι τῆς 24 Ἰουνίου 1914, ὅτε οὗτος μεθ᾽ ὁλοκλήρου τοῦ ὁμογενοῦς κλήρου ὡδηγήθη ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους.

Κατὰ Ἰανουάριον (13) τοῦ 1915 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Εἰρηνουπόλεως, ὡς βοηθὸς τοῦ θείου αὐτοῦ, ἐκλεγέντος ἐν τῷ μεταξὺ ὡς Μητροπολίτου Κοζάνης, ἐχειροτονήθη δὲ εἰς Ἐπίσκοπον ἐν Κοζάνῃ.

Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον τοῦ Ἐπισκόπου Εἰρηνουπόλεως διωρίσθη τῇ 18 Ἀπριλίου 1919 ἐνταῦθα ὡς Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, συνεχίσας τὴν παγκοίνως γνωστὴν λαμπρὰν ἐν Πέραν διακονίαν αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ εἰς Μητροπολίτην Φιλαδελφείας

γενομένην τῇ 20 Μαρτίου 1924. Παραλλήλως ὢν ἔκτοτε καὶ μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, διέμεινεν ἐν Σταυροδρομίῳ μέχρι τῆς 17 Ἰανουαρίου 1925, ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Δέρκων, εἰς διαδοχὴν τοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναχθέντος, ἀοιδίμου Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ΄.

Τὴν Ἐπαρχίαν Δέρκων θεοφιλῶς ἐποίμανεν ἐπὶ πενταετίαν, μέχρι τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1929, ὅτε, χηρεύσαντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ΄, αἱ ἐλπίδες τῆς Ἐκκλησίας ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἐπιβάλλουσαν Ἱεραρχικὴν μορφὴν τοῦ Γέροντος Δέρκων Φωτίου καὶ ἐξελέγη οὗτος παμψηφεὶ ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, διακοσιοστὸς ἑξηκοστὸς κατὰ σειρὰν ἀπὸ Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β΄ ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος εὗρεν ὄντως τὸν ἄξιον αὐτοῦ χειραγωγὸν καὶ ἰθύντορα, ἐν βαθείᾳ συνέσει καὶ αὐτοθυσίᾳ ποιμάναντα αὐτόν, μέγαν δὲ ἀναδειχθέντα ἐπὶ χριστομιμήτῳ πολιτείᾳ καὶ παραδειγματικῇ ἐν τῇ οἰκουμενικῇ ταύτῃ καθέδρᾳ δράσει. Ἀλλ᾽ ὁ ζῆλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν τιμίων αὐτῆς μέριμνα τοῦ Πατριάρχου δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπηρεάσωσι τὸν ἀπὸ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ διακονίας δὶς τὰ στίγματα σκληροῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρίου ἀναλαβόντα καὶ φέροντα σωματικὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ, μετὰ Πατριαρχείαν δὲ πέντε μόλις ἐτῶν καὶ τριῶν περίπου μηνῶν, τῇ 29 Δεκεμβρίου 1935, ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ μετεκάλεσε τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην, ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ, εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν καὶ μακαριότητα.

Αἰωνία Αὐτοῦ ἡ μνήμη !

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑΝ, ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑΝ

— Χοροστατήσας ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγίου Δημητρίου Ταταούλων τῇ 3ῃ Νοεμβρίου 1935 ὁ Πατριάρχης, ὑπέστη, συνεπείᾳ τοῦ ψυχροῦ καιροῦ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὀξὺ κρυολόγημα, ἐφ' ᾧ καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατακλιθῇ. Παρὰ τὴν προσπάθειαν τῶν θεραπόντων ἰατρῶν κ. κ. Μ. Κουρεμένου καὶ Ν. Φερμάνογλου, ὅπως ἀποφευχθῇ πᾶσα σοβαρωτέρα ἐκ τοῦ κρυολογήματος συνέπεια ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, φέροντος ἤδη ἀπὸ μακροῦ τὰ στίγματα χρονίας ἐντερικῆς παθήσεως, ἐντὸς δεκαημέρου παρουσιάσθη ὑποτροπίασις τῆς παθήσεως ταύτης ὑπὸ ὀξεῖαν μορφήν. Ἐπὶ τούτῳ ἐπανειλημμένως συνεκροτήθησαν ἰατρικὰ συμβούλια, τῇ συμμετοχῇ τῶν κορυφαίων ἰατρῶν τῆς πόλεως, ἐν οἷς τῶν κ. κ. Ἀκὴλ Μουχτὰρ καὶ Frank, Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, Feliciani καὶ ἐκ τῶν ὁμογενῶν Θ. Κεσίσογλου καὶ τοῦ ἀειμνήστου Θ. Σγουρδαίου. Ἐλπίδες πολλαὶ ἐστηρίχθησαν τὸ κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν ἰσχυρὰν κατὰ τὰ ἄλλα κρᾶσιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν κατωρθώθη ἄχρι τοῦδε νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ σοβαρὰ ἐντερικὴ Αὐτῆς πάθησις. Ἀλλ' ἡ σοβαρότης τῆς ὑποτροπιάσεως τὴν φορὰν ταύτην ἦτο τόση, ὥστε αἱ μὲν προσπάθειαι τῶν ἰατρῶν καὶ τὰ τεθέντα εἰς ἐνέργειαν πάσης φύσεως μέσα τῆς ἐπιστήμης ἀπέβαινον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀτελεσφόρητα, αἱ δὲ ἐλπίδες τῆς διασώσεως ἤρξαντο ὑποχωροῦσαι.

— Τῇ Πέμπτῃ, 28ῃ Νοεμβρίου, παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Πατριάρχου ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ ἱ. εὐχελαίου ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Μητροπολίτου Μύρων κ. Πολυκάρπου συμμετεχόντων πάντων τῶν κληρικῶν τῆς Αὐλῆς, παρόντων δὲ καὶ συνευχομένων ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πλείστων ἐκ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν. Τῇ δὲ Κυριακῇ, 1ῃ Δεκεμβρίου, μετὰ τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου θείαν λειτουργίαν ὑπὲρ ὑγείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, Αὕτη, παρακολουθήσασα τὴν θείαν λειτουργίαν ἀπὸ τῆς κλίνης τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς, ἐν τέλει περιεβλήθη ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον καὶ μόνη μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

— Ἐπαναληφθεισῶν τῇ 12ῃ Δεκεμβρίου τῶν ἀπὸ τῆς 31ης Ὀκτωβρίου συνεπείᾳ τοῦ ζητήματος τῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ρασοφορίας, λυθέντος ἐν τέλει, διακοπεισῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν, ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἡμέρας ταύτης ὁ προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προεδρεύσας αὐτῆς Α΄ τῇ τάξει Σεβ. Γέρων Ἡρακλείας κ. Βενιαμὶν ἐν ἀρχῇ ἀνεκοίνωσε τὰ τῆς σοβαρᾶς ἀσθενείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀκούσασα τὴν ἐπίσημον ταύτην θλιβερὰν ἀναγγελίαν ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ηὐχήθη ἐνθέρμως ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἀνέθηκε τῷ Σεβασμιωτάτῳ Προεδρεύοντι ὅπως μεταβαίνων, ἐν ἐπὶ τούτῳ κηρυχθέντι διαλείμματι, παρὰ τῷ ἀσθενοῦντι σεπτῷ Πρωθιεράρχῃ διερμηνεύσῃ τὴν ζωηρὰν συμπάθειαν καὶ τὰς ἐγκαρδίους ἀδελφικὰς εὐχὰς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Σεβ. Ἱεραρχίας, ἐφ' ᾧ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασεν ἐν πολλῇ συγκινήσει βαθεῖαν εὐχαριστίαν, ἐξηκολούθησεν ἐπιδεικνυόμενον ἀμέριστον καὶ ἐφεξῆς, ἐν δὲ τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 19ης Δεκεμβρίου, γνωσθέντος ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ σεπτοῦ Ἀσθενοῦς εἰσῆλθεν εἰς κρίσιμον φάσιν, ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Σύνοδος κατῆλθεν εἰς τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ ἐνώπιον τῆς ἱ. εἰκόνος τῆς Παμμακαρίστου ἔψαλε, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Προεδρεύοντος Γέροντος Ἡρακλείας, παράκλησιν ὑπὲρ διασώσεως τῆς Α. Θ Παναγιότητος, καθ' ἣν παρέστησαν συνευχόμενοι πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Αὐλῆς καὶ πλῆθος συρρεύσαντος εὐσεβοῦς λαοῦ. Παρακλήσεις ἐψάλησαν ἐπὶ τούτῳ, τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Μετὰ τὴν ἱ. παράκλησιν ἐπεσκέφθη καὶ αὖθις τὸν σεπτὸν Ἀσθενῆ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου ὁ Σεβ. Προεδρεύων, δι' οὗ ὁμοίως ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτῆς καὶ τὰς εὐχὰς ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Σύνοδος καὶ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν πρὸ τῶν Ἁγίων Ἑορτῶν τῆς Κοσμοσωτηρίου Γεννήσεως τοῦ Κυρίου (21 Δεκεμβρίου).

— Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπιδεινώσεως ζωηρότατον ἐξεδηλώθη πάντοθεν τὸ γενικὸν αἴσθημα τῆς βαθείας εὐλαβείας, σεβασμοῦ, στοργῆς καὶ τιμῆς πρὸς τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησαν τὴν ἀσθένειαν, διερωτῶντες περὶ τῆς πορείας αὐτῆς οἱ Μακαρ. Πρόεδροι τῶν Ὀρθοδόξων Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ φίλαι Ἐκκλησίαι, ἡ Ἱεραρχία τοῦ Θρόνου, τινὲς τῶν ἐνταῦθα ἐπισήμων κύκλων καὶ πολλοὶ τῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ἀντιπροσώπων. Ἐκτάκτως ζωηρὰ ἐπεμαρτυρήθη ἡ συγκίνησις τοῦ εὐσεβοῦς τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος, τοῦ τε ἐνταῦθα καὶ τοῦ ἁπανταχοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Ἐξόχως συγκινητικαὶ ὑπῆρξαν αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. Μετ' ἀφθάστου γαλήνης ὁ σεπτὸς Ἀσθενὴς ἀντιμετωπίζει τὴν προσέγγισιν τοῦ μοιραίου. Τελευταία νύξ, ἡ νὺξ τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν (28/29 Δεκεμβρίου). Παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ Πατριάρχου οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος καὶ Μύρων, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁλόκληρος ἡ λοιπὴ Αὐλή. Ὁ διανυκτερεύων ἰατρὸς κ. Ε. Φουντόπουλος καὶ οἱ ἐπὶ τούτῳ προσελθόντες θεράποντες ἰατροὶ διαπιστοῦσι προσεγγίζον τὸ μοιραῖον. Διατηρῶν ἀκεραίας τὰς πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς Αὐτοῦ δυνάμεις ὁ σεπτὸς Ἀσθενὴς ἀπευθύνει λόγους στοργῆς καὶ εὐλογίας πρῶτον πρὸς τοὺς παρ' Ἑαυτῷ ἀγρυπνοῦντας. Εἶτα ζητεῖ νὰ προσκληθῶσι παρ' Αὐτῷ οἱ Σεβ. Ἅγιοι Συνοδικοὶ καὶ πρῶτος ὁ Σεβ. Γέρων Ἡρακλείας, ὁ Α' τῇ τάξει. Πρὸς πάντας τοὺς Σεβασμιωτάτους, προσελθόντας τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἀπευθύνει εὐχαριστίας διὰ τὴν καλὴν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας συνεργασίαν καὶ ἐξορκίζει εἰς ἀδιάσπαστον ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ὁμόνοιαν ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Παρακαταθήκης, ἣν Ἐκεῖνος ἀποτίθησιν ἄθικτον. Εἶτα καλεῖ παρ' Ἑαυτῷ καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς θεράποντας ἰατρούς. Κύριος δὲ τῆς σκέψεώς Του μέχρι καὶ τῆς τελευταίας στιγμῆς, ἔχων διακεχυμένην εἰς τὴν μορφήν Του οὐρανίαν γαλήνην, ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους ὁ σεπτὸς Πρωθιεράρχης προσεύχεται, καὶ εὐλογῶν τοὺς περὶ Αὐτὸν καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, κλείει ἐν τέλει ἠρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα. Πρότυπον χριστιανικῆς εὐθανασίας! Ὥρα 11 καὶ 40' τῆς Κυριακῆς, 29 Δεκεμβρίου 1935.

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου συνῆλθεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Ἐνδημοῦσα Σύνοδος τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, πρὸς οὓς ὁ Προεδρεύων Σεβ. Γέρων Ἡρακλείας, ἀνακοινῶν ἐπισήμως τὸν θάνατον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἔλεξε τάδε:

«Κατηφεῖς εἴμεθα, ἅγιοι ἰσάδελφοι, καὶ στυγνάζομεν, διότι τὸ παγετῶ- » δες καὶ κρυερὸν ἄκουσμα τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου ἡμῶν, διαδραμὸν ἐν » ἡμῖν ὑπὸ τὸν ἱερὸν τοῦτον χῶρον, ἔνθα πρὸ ὀλίγου ἔτι καὶ ἐν τῇ κλίνῃ » τῆς ἀσθενείας ἡ ὅλη Πατριαρχεία Αὐτοῦ ἦτο ζωὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ » ἀνὰ τὴν Πόλιν ἐκχυθὲν ἅπασαν, ἐβύθισεν ἡμᾶς εἰς ἄφατον πένθος, καὶ ἤδη » δοκιμάζομεν θλῖψιν βαθεῖαν καὶ ἐπώδυνον λύπην. Ὁ ἐν Κυρίῳ κοιμηθεὶς » ἀοίδιμος Πατριάρχης ἡμῶν, ὃν ὁ θάνατος τόσον προώρως ἀφ' ἡμῶν ἀφαρ- » πάζει, ἀνῆκεν ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις εἰς τὴν ἐπίλεκτον ἐκείνην χορείαν » τῶν Πατριαρχῶν τῶν μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ἀφιερωσάντων

» τὸν βίον εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας » συμφερόντων, καὶ κατέδειξε τοῦτο ποικιλοτρόπως ἐν τῇ κατευθύνσει πάντων » τῶν ἀπασχολησάντων αὐτὴν ζητημάτων, καθ' ὅλην τὴν πορείαν τῆς Πα- » τριαρχείας ἐκδαπανήσας ἑαυτὸν καὶ τοῦτ' αὐτὸ καταναλωθεὶς ψυχῇ καὶ σώ- » ματι ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ εὐκλείας αὐτῆς. Ὁ οὑτωσὶν ἐκδηλωθεὶς δόλιχος » τῆς Πατριαρχείας Αὐτοῦ, τὸ ἀποστολικὸν τοῦ βίου καὶ ἡ χριστιανικὴ μίμη- » σις τῶν τρόπων τῆς ὁσιότητος τῶν Προκατόχων Αὐτοῦ, ὄντως ἐπεσπάσαντο » τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν ἡμῶν, τὴν στοργὴν καὶ εὐλάβειαν τοῦ » βαρυπενθοῦντος ποιμνίου, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων Ἐκ- » κλησιῶν καὶ τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις τε- » λούντων. Ὁ ἀοίδιμος Φώτιος ὁ Β', ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον » τοῦ ὁμωνύμου Προκατόχου Αὐτοῦ Φωτίου τοῦ Μεγάλου, ἔδωκε τρανὰ δείγ- » ματα, οὐ μόνον τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς περιεσκεμμένης Αὐτοῦ πείρας ἐν » τῇ διοικήσει, ἀλλὰ καὶ ζήλου ἐνθέρμου ὑπὲρ εὐοδώσεως τῶν καθ' ἡμᾶς » ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὑφ' ἃς συνθήκας ζῶμεν, ἀντιμετωπίζων σθε- » ναρῶς, ἀλλὰ καὶ ἐν συνέσει τὰ ἀντιπίπτοντα ὅλως. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ » διαπρεποῦς καὶ πολυκλαύστου Πατριάρχου, ἡ Ἐκκλησία ἀπώλεσεν ἕνα δια- » κεκριμένον ἐπὶ σοφίᾳ καὶ γνώσει Πατριάρχην, ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ χριστομι- » μήτῳ πολιτείᾳ Πρωθιεράρχην, γενναῖον πρόμαχον τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλη- » σίας, ἔχοντα εὐρύτητα καὶ βάθος ἐν τῇ δράσει, ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις Αὐτοῦ » ἀκάματον καὶ ἀνύστακτον Ποιμένα, ἀλλὰ καὶ τῇ στοργῇ πρὸς τὸ ποίμνιον » καὶ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ χριστιανοὺς ἕνα φιλόστοργον καὶ πεφιλημένον πνευ- » ματικὸν Πατέρα. Ἡ καρδία ἡμῶν, ἰσάδελφοι, συνέχεται ἀπὸ τὸν πόνον κα » τὴν θλῖψιν τῆς ἀπωλείας τοιούτου Πατριάρχου· καὶ ἐν τῇ συνοχῇ αὐτῆς » ταύτῃ, δεηθῶμεν τῷ Θεῷ ζώντων καὶ νεκρῶν ὑπὲρ ἀναπαύσεως Αὐτοῦ ἐν » Οὐρανοῖς καὶ αἰωνίου μνήμης ἐπὶ γῆς».

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Ἐνδημοῦσα Σύνοδος ἐν βαθείᾳ συγκινήσει ἀκούσασα τὴν ὡς ἄνω ἀνακοίνωσιν, ὀρθία ηὐχήθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ κοιμηθέντος ἀοιδίμου Πατριάρχου, μεθ' ὃ καὶ προέβη εἰς τὴν λῆψιν τῶν προσηκουσῶν ἀποφάσεων. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφασισθέντων τούτων:

Α) Τὸ θλιβερὸν γεγονὸς ἐγνωστοποιήθη τηλεγραφικῶς εἰς τοὺς Ἐξοχωτάτους Πρωθυπουργὸν Ἰσμὲτ Ἴνονου καὶ Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν Σουκρῆ Καγιᾶ, τὸν Νομάρχην καὶ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας τῆς Πόλεως, διὰ δὲ τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Μητροπολίτου Μύρων εἰς τὴν Ὑποδιοίκησιν Φατὶχ καὶ εἰς τὸ Ἀστυνομικὸν Τμῆμα Φαναρίου, ὁμοίως δὲ τηλεγραφικῶς εἰς τὰ Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ τὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, εἰς τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ Μητροπολίτας Σέργιον τῆς Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας καὶ Βιτάλιον τῆς Συνοδικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸν Καθολικὸν Ἰβη-

ρίας, εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου, εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας, τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Οὐψάλης καὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν, εἰς τοὺς παρὰ ταῖς Ὀρθοδόξοις Αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις Πατριαρχικοὺς Ἀποκρισιαρίους, εἰς τὰς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας Κρήτης, Ἐσθονίας, Φιλλανδίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Λατβίας, εἰς τὴν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν λοιπὴν αὐτόθι Ἱεραρχίαν τοῦ Θρόνου διὰ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, εἰς τὸν Μητροπολίτην Θυατείρων, εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρωσικῶν Παροικιῶν Πατριαρχικὸν Ἔξαρχον, εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς, εἰς τὸν Μητροπολίτην Αὐστραλίας, εἰς τὴν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἱεραρχίαν τοῦ Θρόνου καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Β) Ἐξεδόθη ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς καὶ σχετικὴ πρὸς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἐγκύκλιος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, ἔχοντα ὧδε:

†

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος

μετὰ βαθυτάτου ψυχικοῦ ἄλγους ἀγγέλλει ὅτι

Ὁ Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

ΦΩΤΙΟΣ Ο Β'

ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ σήμερον 29 Δεκεμβρίου 1935, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 11 καὶ 40'.

Τὸ σεπτὸν Αὐτοῦ σκῆνος κατετέθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψαλήσεται τὴν προσεχῆ Πέμπτην, 2 Ἰανουαρίου 1936, ὥραν 11ην, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ὁ δὲ ἐνταφιασμὸς γενήσεται αὐθημερὸν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Περιβόλῳ τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Βαλουκλῆ).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1935.

*
* *

Ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας.

Αὔξ. Ἀριθμ. 405.

Πρὸς τοὺς Ἀρχιερατικῶς καὶ Ἱερατικῶς Προϊσταμένους τῶν ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Σήμερον τὴν 11 καὶ 40′ ὁ Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ προσκυνητὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ Δεσπότης κ. ΦΩΤΙΟΣ, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.

Τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, προτρεπόμεθα, κατ' ἐντολήν, ὅπως ἀπὸ τῆς αὔριον ἐπὶ 40 ἡμέρας τελῆτε κατὰ τὴν τάξιν τὸ νενομισμένον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας Αὐτοῦ ψυχῆς μνημόσυνον ἢ τρισάγιον, ἔνθα δὲν τελεῖται λειτουργία, μέχρι δὲ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐνταφιασμοῦ Αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ἐπὶ μίαν ὥραν, καθὼς καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας, εἰς ἀραιὰ διαλείμματα οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν κρούωσι πενθίμως.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1935.

Ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας
† ὁ Μύρων ***Πολύκαρπος***.

Γ) Μετὰ ψαλὲν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ προεξάρχοντος τοῦ Α′ τῇ τάξει Σεβ. Γέροντος Ἡρακλείας τρισάγιον, καὶ μετὰ γενομένην ἐν συνεχείᾳ μικρὰν ταρίχευσιν τοῦ σεπτοῦ σκήνους, ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τῶν χημικῶν κ. κ. Αἰμιλιάδου καὶ Βασιλειάδου καὶ τοῦ ἰατροῦ κ. Αἰμιλιάδου, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἐκ τῶν θεραπόντων ἰατρῶν κ. Ν. Φερμάνογλου, ὁ νεκρὸς περιβληθεὶς ἐπανωκαλύμμαυχον, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον, ἔχων δὲ ἀνὰ χεῖρας ἱ. εὐαγγέλιον, ἀπετέθη ἐντὸς φερέτρου πολυτελοῦς, αἰρόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Πρεσβυτερίου καὶ ἄλλων ἱερέων, φερόντων ἐπιτραχήλιον, ἐκομίσθη ἐν παρατάξει, προεξαρχόντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Χριστουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας, προηγουμένων ἑξαπτερύγων, τῶν δὲ Πατριαρχικῶν Χορῶν ψαλλόντων σιγηλῇ τῇ φωνῇ, ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν Δωμάτων εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν, ἀκολουθούντων τῶν λοιπῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, τῶν Ἐπισκόπων, τοῦ Ἀρχιγραμματέως καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ὑπαλλήλων τῶν Πατριαρχείων. Ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, ὅπου εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ συορεύσῃ πλῆθος λαοῦ, θρηνοῦντος τὸν κοιμηθέντα Πατριάρχην του, ἀπετέθη τὸ σκῆνος καὶ ἐψάλη τὸ εἰθισμένον τρισάγιον.

ΝΕΚΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Δ) Ἀκολούθως ὁ νεκρὸς περιβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων πλήρη Ἀρχιερατικὴν στολὴν μετὰ μίτρας, ἐγκολπίου καὶ ποιμαντορικῆς ράβδου ἐτέθη ἐπὶ θρόνου πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου. Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς μέχρι τῆς πρωΐας τῆς Πέμπτης πρὸ τοῦ σεπτοῦ σκήνους παρήλασαν, ἀσπαζόμενα τὸ ὕστατον τὴν δεξιὰν τοῦ ἐκλιπόντος Πρωθιεράρχου, συνωθούμενα πλήθη πιστῶν, ἐνῷ ἱερεῖς ἐκ περιτροπῆς ἀνεγίνωσκον νυχθημερὸν πρὸ τοῦ σεπτοῦ σκήνους ψαλμοὺς καὶ περικοπὰς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατὰ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ ἡμέρας ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐτέλεσαν τὴν θείαν λειτουργίαν, τὴν μὲν Δευτέραν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος, τὴν Τρίτην ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, τὴν Τετάρτην ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Ἀδαμάντιος, ἐν τέλει τῆς θ. λειτουργίας τοῦ Σεβ. Πρωτοσυγκελλεύοντος Μητροπολίτου Μύρων κ Πολυκάρπου ἀναγνώσαντος τρισάγιον, τὴν δὲ Πέμπτην, ἡμέραν τῆς κηδείας, ὁ Σεβ. Προεδρεύων Γέρων Μητροπολίτης Ἡρακλείας κ. Βενιαμὶν μετὰ τῶν Σεβ. Γερόντων Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου καὶ Δέρκων κ. Ἰωακείμ.

Ε) Ὁρισθέντος συνοδικῶς ὅπως ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψαλῇ τῇ Πέμπτῃ, 2 Ἰανουαρίου, κατηρτίσθη τελεταρχικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Μητροπολίτου Μύρων ἐκ λαϊκῶν ὑπαλλήλων τῆς Αὐλῆς καὶ ἄλλων ἐγκρίτων ὁμογενῶν, ἥτις καὶ κατήρτισε τὸ πρόγραμμα τῆς κηδείας, ἐμερίμνησε δὲ καὶ περὶ τῆς ἐπισήμου ἀναγγελίας τοῦ θανάτου καὶ προσκλήσεως εἰς τὴν κηδείαν τῶν ἐνταῦθα θρησκευτικῶν καὶ ἐπισήμων κύκλων.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐπικήδειος τελετὴ διεξήχθη τὴν 11ην ὥραν τῆς Πέμπτης 2 Ἰανουαρίου. Τὰ ἀπὸ βαθείας πρωΐας συρρεύσαντα, ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν τοῦ σεπτοῦ Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου αὐτῶν, πλήθη τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ ἐπλήρωσαν ἀσφυκτικῶς τὸν πάνσεπτον Π/χικὸν Ναόν, τὸν περίβολον, τὸν ἔξωθεν τοῦ Πατριαρχείου χῶρον καὶ τὰς πέριξ παρόδους. Ἡ Τελεταρχικὴ Ἐπιτροπή, παρὰ τὴν μεγάλην κοσμοσυρροήν, τῇ πρόφρονι συνδρομῇ ἀστυνομικῆς δυνάμεως μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιαστυνόμον τῆς περιφερείας Φατίχ, κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ τὴν τάξιν, ἐφαρμόσασα πιστῶς τὸ πρὸς τοῦτο καταρτισθὲν ἐπίσημον πρόγραμμα Τοῦ δεξιοῦ κλίτους τοῦ Ναοῦ ἀπομονωθέντος πρὸς ἄνετον ἐκεῖθεν διάβασιν τῶν διὰ τὸν σωλέα προοριζομένων ἐπισήμων ξένων καὶ ἐγκρίτων ὁμογενῶν, ὁ λαὸς καταλλήλως ὁδηγούμενος κα-

τέλαβεν, ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, τὸν πρὸ τοῦ σωλέα χῶρον, τὸ ἀριστερὸν κλῖτος καὶ τὸν γυναικωνίτην.

Ὀλίγον πρὸ τῆς κηδείας προσῆλθεν ὁ Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, οἵτινες ἀφοῦ ἔψαλον ἐν κατανύξει ἐμμελῶς τὸ «αἰωνία ἡ μνήμη», ἠσπάσθησαν τὴν δεξιὰν τοῦ Σεπτοῦ νεκροῦ, τοῦ Σχολάρχου Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ προσφωνήσαντος ἀπὸ μέρους τῆς Σχολῆς τὸν νεκρὸν Πατριάρχην.

Οἱ ἐπίσημοι ἤρξαντο προσερχόμενοι ἀπὸ τῆς 10 π. μ., ὡδηγοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ταχθέντων τελεταρχῶν εἰς τὰς οἰκείας θέσεις. Ἀπὸ μέρους τῶν Ἀρχῶν παρέστησαν ὁ βοηθὸς Δήμαρχος κ. Ἐκρὲμ καὶ ὁ Ἔπαρχος Φαναρίου κ. Σαμπίτ. Προσῆλθον ἀντιπροσωπεῖαι τῶν διαφόρων ἐνταῦθα Θρησκευμάτων, ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. κ. Ἀσλανιὰν μετὰ ἰδιαιτέρας κληρικολαϊκῆς συνοδίας, ἀπὸ μέρους τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου, ἀντιπροσωπεῖαι: τοῦ ἐνταῦθα παπικοῦ Νουντσίου Σεβ. κ. Ρονκάλλι, ἀπουσιάζοντος ἐκ τῆς Πόλεως, ὁ Θεοφ. κ. Γκιγουὰ μετὰ τῶν αἰδεσ. κ. κ. Σαλάχ καὶ Ἀθανασίου, τῆς Ἀρμενοκαθολικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Μελχιτῶν, τῶν Συροχαλδαίων, ὁ Οὐνίτης Ἐπίσκοπος Γρατιανουπόλεως κ. Διονύσιος, ὁ καγκελάριος τῆς Ἀρχιοραβινείας. Παρέστησαν ἐπίσης ὁ αἰδεσιμολ. πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας κ. Αὐγουστῖνος Ὄκλεϋ ἀπὸ μέρους καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας· ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἀμερικῆς κ. Σκίνερ, ὁ σύμβουλος τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας κ. Λεσκουγιὲ μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου κ. Ντὲ Κουρσών, ἐν στολῇ, καὶ τοῦ γραμματέως κ. Πόνς, ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, ὁ Ἐπιτετραμμένος τῆς Αἰθιοπίας κ. Μάρκος Μπερχανές, ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Τριανταφυλλίδης μετὰ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ ναυτικοῦ Ἀκολούθου τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. κ. Μπουλαλᾶ καὶ Οἰκονόμου, ἐν στολῇ, οἱ Γενικοὶ Πρόξενοι: τῆς Ἀμερικῆς κ. Μόρχαδ, τῆς Ἀγγλίας κ. Κούμπερμπατ, τῆς Γαλλίας κ. Ἔμερυ, τῆς Ἰταλίας κ. Ἐρράνο Ἀρμάο, τῆς Γερμανίας κ. Ἄξελ Τόπκε, τῆς Γιουγοσλαυΐας κ. Βούκοτιτς μετὰ τοῦ ὑποπροξένου κ. Τσερμπινὰ καὶ τοῦ Διερμηνέως τοῦ Προξενείου κ. Δὲ Κόκ, τῆς Ρουμανίας κ. Γκίκα μετὰ τοῦ ὑποπροξένου Μπιμπέσκο, τῆς Οὐγγαρίας κ. Μπαρκότζι, ἐκ μέρους καὶ τοῦ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτοῦ κ. Ζόλταν Δὲ Μαριάσσυ, τῆς Αὐστρίας κ. Βίντερ, τῆς Βουλγαρίας κ. Βάντσεφ, τῆς Ὁλλανδίας κ Κώκ, τῆς Τσεχοσλοβακίας Δρ. Γκρέγκορ, τῆς Ἀργεντινῆς κ. Λιναρές, τῆς Πολωνίας κ. Βεγκιέροβιτς, τῆς Ἰσπανίας κ. Παλένθια μετὰ τῆς εὐγενεστάτης Κας Παλένθια, τῆς Ἀλβανίας κ. Φερὶδ Δερβίς, τῆς Περσίας κ. Μπράγχαμ, καὶ ὁ Πρόξενος τῆς Βραζιλίας κ. Γαζιάδης. Παρέστησαν ὡσαύ-

τως ὁ ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπος τῆς Σιναϊτικῆς Ἀδελφότητος Ἀρχιμ. Δοσίθεος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ Μικτῷ Τουρκοελληνικῷ Δικαστηρίῳ Ἀρεοπαγίτης κ. Κυριακόπουλος, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς Μ. Ρήτωρ, Μ. Πρωτέκδικος, Μ. Πρωτονοτάριος, Ἄρχων Χαρτουλάριος, Ἄρχων Μουσικοδιδάσκαλος καὶ Ἄρχων Μυρεψός, τὰ μέλη τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων, οἱ ἰδιαίτεροι θεράποντες ἰατροὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κ. κ. Μ. Κουρεμένος καὶ Ν. Φερμάνογλου, ἡ Κεντρικὴ Ἐφορία Σταυροδρομίου, τὰ μέλη τῆς Ἐφορίας τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ, ἡ Ἐφορία τῶν Ὀρφανοτροφείων, τὰ Προεδρεῖα τῶν Φιλανθρωπικῶν Σωματείων, αἱ Ἐπιτροπαὶ τῶν ἱερῶν ναῶν, ἀντιπρόσωποι τοῦ ὁμογενοῦς καὶ ξένου Τύπου καὶ πλεῖστα ἔγκριτα μέλη τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας ἐκ τῆς τάξεως τῶν λογίων, τῶν ἰατρῶν, τῶν δικηγόρων, τῶν ἐμπόρων, ἐπίσης δὲ καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἀλλογενεῖς.

Τὴν 11ην π. μ ὑπὸ τὸν πένθιμον ἦχον τῶν κωδώνων ἤρξατο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Συμμετεῖχον οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Ἡρακλείας, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Πριγκηπονήσων, Σάρδεων, Ροδοπόλεως (αὐθημερὸν ἀφιχθεὶς ἐκ Δράμας), Ἡλιουπόλεως, Ἴμβρου, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Λαοδικείας (τοῦ Ἁγ. Μύρων ἐποπτεύοντος τὴν τάξιν), καὶ οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Μιλήτου, Χαριουπόλεως, Ἐλαίας, Λεύκης, Ἀβύδου καὶ Ναζιανζοῦ, συμπαραστατούμενοι ὑπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ πρεσβυτερίου καὶ πολλῶν ἱερέων καὶ διακόνων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ προεξάρχων τῆς κηδείας Σεβ. Γέρων Ἡρακλείας ἔστη κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ παραθρονίῳ, οἱ λοιποὶ Σεβ. Μητροπολῖται ἐν ταῖς συνοδικοῖς στασιδίοις, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτῶν βάθρου, φέροντες ἅπαντες ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον. Τιμητικῶς ἵσταντο ἑκατέρωθεν τοῦ σεπτοῦ νεκροῦ ὁ Πρωτοσυγκελλεύων, ὁ Ἀρχιγραμματεύς, ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ Ὑπογραμματεύς.

Ἐν τέλει τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ψαλείσης ἐν μέσῳ βαθείας καὶ συγκινητικῆς σιωπῆς, εὐχὰς ἀνέγνωσαν ἐκ τῶν θρησκευτικῶν Ἀντιπροσωπειῶν, κατὰ τὰ ἴδια ἑκάστη ἔθιμα, αἱ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Συροχαλδαίων, ὡς καὶ ὁ Ἀγγλικανὸς Πρωθιερεύς, μεθ' ὃ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος τὸν ἐπικήδειον λόγον. Ἐπηκολούθησεν ὁ τελευταῖος ἀσπασμὸς ἀπὸ μέρους τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Αὐλῆς καὶ εἶτα ἡ ὑποβολὴ συλλυπητηρίων πρὸς τοὺς ἄγοντας τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας Σεβ. Μητροπολίτας Ἡρακλείας καὶ Μύρων, ἱσταμένους παρὰ τὸν Σεπτὸν νεκρόν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑποβολῆς τῶν συλλυπητηρίων ἡ σορὸς μετεκομίσθη ὑπὸ ἱερέων εἰς τὸ δεξιὸν τμῆμα τοῦ Ἁγίου Βήματος. Ἀφαιρεθείσης τῆς ἀρχιερατικῆς στολῆς, ὁ νεκρὸς περιεβλήθη ὑπὸ τῶν ἱερέων ράσον, καλυμ-

μαύχιον καὶ ἐπανωκαλύμμαυχον, μικρὸν ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον, καὶ ἔχων τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀπετέθη ἐντὸς πολυτελοῦς φερέτρου.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΦΟΡΑΝ

Κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ σεπτοῦ σκήνους ἀπὸ τοῦ Ναοῦ μέχρι τῆς ἔξωθεν τῶν Πατριαρχείων πλατείας ἡ πομπὴ κατηρτίσθη ὡς ἑξῆς: Προεπορεύοντο πατριαρχικοὶ κλητῆρες, εἵποντο δύο ἱεροδιάκονοι φέροντες ὁ μὲν φιάλην οἴνου, ὁ δὲ δίσκον διπύρων, ἠκολούθουν δύο συστοιχίαι ἑξαπτερύγων, οἱ Πατριαρχικοὶ χοροί, ψάλλοντες τὸν ἐξόδιον ὕμνον, καὶ ἔκλειε τὸ πρῶτον μέρος τῆς πομπῆς σειρὰ ἱερέων τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, φερόντων ἐπιτραχήλιον. Ἀκολούθως ὁ Ἐκκλησιαρχεύων πατριαρχικὸς ἐφημέριος φέρων τὸ Πατριαρχικὸν Χαζράνιον, εἶτα ἀνὰ δύο οἱ Σεβ. Μητροπολῖται φέροντες μικρὸν ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον, καὶ μετὰ τούτους ὁ προεξάρχων Γέρων Μητροπολίτης Ἡρακλείας, περιστοιχούμενοι ὑπὸ τῶν Πατριαρχικῶν διακόνων κρατούντων θυμιατήρια καὶ δικηροτρίκηρα. Ἀκολούθως ἐφέρετο τὸ σεπτὸν σκῆνος βασταζόμενον ὑπὸ ὀκτὼ ἱερέων ἐνδεδυμένων φελώνιον καὶ ἐπιτραχήλιον καὶ περιστοιχουμένων ὑπὸ τεσσάρων διακόνων φερόντων ὠράριον. Εἵποντο ἡ Αὐλή, αἱ ξέναι θρησκευτικαὶ Ἀντιπροσωπεῖαι, οἱ Ἐπίσημοι καὶ οἱ Ἔγκριτοι τοῦ Γένους.

Οὕτω κατηρτισμένη ἡ πομπὴ ἔφθασε πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν Πατριαρχείων ἔνθα ἐψάλη Τρισάγιον ὑπὸ τοῦ προεξάρχοντος Ἀρχιερέως, μεθ' ὃ ἡ σορὸς ἀνεπετέθη ἐπὶ πολυτελοῦς νεκροφόρου αὐτοκινήτου, ἐφ' οὗ ἐπέβη ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης ἐν πλήρει ἱερατικῇ στολῇ. Κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν Πατριαρχείων μέχρι τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ διαδρομὴν προηγοῦντο αὐτοκίνητα μὲ ἀστυνομικούς, καὶ κατὰ σειρὰν ἤρχοντο αὐτοκίνητα φέροντα τὰ ἑξαπτέρυγα, αὐτοκίνητα ἐφ' ὧν ἐπέβαινον ἱερεῖς μετὰ διακόνων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἔφερον ἐπιτραχήλιον, οἱ δὲ ὠράριον, ἠκολούθει βραδέως τὸ νεκροφόρον αὐτοκίνητον, εἵπετο τὸ πατριαρχικὸν αὐτοκίνητον φέρον τὸν Γέροντα Ἡρακλείας, τὸν Πρωτοσυγκελλεύοντα, τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ τὸν Μ. Ἀρχιδιάκονον, τῶν μετέπειτα αὐτοκινήτων ἐπέβαινον οἱ Σεβ. Μητροπολῖται φέροντες μικρὸν ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον, συνεπορεύοντο οἱ συμμετασχόντες τῆς κηδείας θεοφ. Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῶν Πατριαρχείων, οἱ Ὀφφικιάλοι, ὁ Σχολάρχης καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐπισήμων ξένων, ἠκολούθει δὲ μακρὰ σειρὰ ἐξ ὑπερπεντήκοντα αὐτοκινήτων φερόντων ἐγκρίτους ὁμογενεῖς. Ἡ ἐκφορὰ διὰ τῶν ὁδῶν Πετρίου, Τζιβαλίου, Βεφᾶ, Ἂκ-Σεράϊ, Ὑψωμαθείων καὶ Γεδῆ-Κουλὲ

ἔφθασεν εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔνθα οἱ τάφοι τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν.

Καθ᾽ ὅλην τὴν διαδρομὴν ταύτην γενομένην μετ᾽ ἄκρας τάξεως ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἐπὶ τούτῳ ταχθείσης κατὰ διαστήματα ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν καὶ ἀποδιδούσης τιμάς, πλήθη λαοῦ ἠκολούθουν πεζῇ τὴν πομπήν, ἐνῶ ἕτερα πλήθη ἀνέμενον συγκεντρωμένα πρὸ τῶν κατὰ τὴν διαδρομὴν ὑπαρχόντων ἱ. ναῶν, πρὸ τῶν ὁποίων, σταθμευούσης τῆς πομπῆς, ὁ οἰκεῖος ἑκάστου ναοῦ προϊστάμενος ἀνεγίνωσκε τρισάγιον ὑπὸ τὸν πένθιμον ἦχον τῶν κωδώνων καὶ τὰς εὐσεβεῖς ἐκδηλώσεις τῶν Χριστιανῶν.

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅπου ἐν τέλει ἔφθασεν ἡ πομπή, τὸν σεπτὸν Νεκρὸν ὑπεδέχθησαν ὁ Ἡγουμενεύων καὶ ὁ κλῆρος τῆς Μονῆς. Ἡ σορὸς αἰρομένη ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Μονῆς ἐκομίσθη ἐν παρατάξει ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῆς Μονῆς, ὅπου καὶ ἐψάλη ὑπὸ τοῦ Α΄ τῇ τάξει Σεβασμιωτάτου Γέροντος Ἡρακλείας καὶ τῶν λοιπῶν Μητροπολιτῶν τρισάγιον. Μεθ᾽ ὃ ψαλλομένου τοῦ « Μετὰ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστέ, τὴν ψυχὴν. . . . » ὁ σεπτὸς Νεκρὸς ἐκομίσθη, αἰρόμενος καὶ αὖθις ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Μονῆς, πρὸ τοῦ ἐν τῷ Περιβόλῳ τῶν Πατριαρχικῶν Τάφων προευτρεπισθέντος παρὰ τὸν τάφον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ΄ τάφου. Ἐκεῖ δέ, μετ᾽ ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιταφίων εὐχῶν ὑπὸ τοῦ Α΄ τῇ τάξει Σεβ. Γέροντος Ἡρακλείας, ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει καὶ ὑπὸ ἐκδηλώσεις συντριβῆς τοῦ συρρεύσαντος καὶ κατακλύσαντος τὸν Περίβολον λαοῦ, ἀναφωνοῦντος τὸ « αἰωνία ἡ μνήμη », παρεδόθη εἰς τὴν μητέρα γῆν ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Φώτιος ὁ Β΄.

Ο ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

«Ἐν ἀναβάσει θυσιαστηρίου ἁγίου ἐδόξασε περιβολὴν Ἁγιάσματος..., ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐπὶ Ναὸν Ὑψίστου» (Σειρὰχ ν´ 11, 7).

Φώτιος ὁ Β´, ὁ σοφὸς καὶ ὅσιος Πατριάρχης, ὁ ἄξιος Ἡγούμενος τοῦ αἰωνοβίου τούτου Πρώτου τῆς Ἁγίας Ὀρθοδοξίας Θρόνου, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ.

Ποῖος νὰ παραμυθήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν; Τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἦτο ἐπαναπεπαυμένη ἐπὶ τὸν δεξιὸν καὶ ἄγρυπνον οἰακοστρόφον της καὶ ἐβάδιζε μετ᾿ ἐγκαυχήσεως τὸν δρόμον τῆς ἀπὸ Θεοῦ εὐλογημένης τιμίας Πατριαρχικῆς σκέψεως καὶ ποιμαντορίας Ἐκείνου, αἴφνης δὲ εὑρέθη περιβεβλημένη τὴν πένθιμον τῆς ὀρφανίας περιβολήν;

Μέγα τὸ πένθος!

Ἀπώλεσεν ὁ πάντιμος Οἰκουμενικὸς Θρόνος τὸν πιστὸν θεματοφύλακα καὶ ἐμπνευσμένον ἐκπρόσωπον τοῦ κύρους καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἀπώλεσεν ἡ σεβασμία Ἱεραρχία τὸν συνετὸν Πρωθιεράρχην της. Οἱ Ἁγιώτατοι τοῦ Πανορθοδόξου συγκροτήματος Ποιμένες καὶ Πατριάρχαι τὸν τετιμημένον Πρῶτον καὶ Πρόεδρόν των. Ὁ καθόλου Χριστιανικὸς Κόσμος μεγάλην Διαχριστιανικὴν Προσωπικότητα. Ἀπώλεσαν τὰ γράμματα ἕνα σοφὸν μύστην καὶ προστάτην των. Ἀπώλεσεν ὁ εὐαγὴς Κλῆρος τὸν ἅγιον Ποιμενάρχην του. Καὶ τὸ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς Οἰκουμένης εὐσεβὲς τῆς Ἐκκλησίας Πλήρωμα τὸν λατρευτὸν Πατριάρχην καὶ Πατέρα του.

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στυγνοῦ τούτου πένθους, τὸ ὁποῖον ἔπληξε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος, ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης συγκινήσεως, ἥτις συνέχει σύμπαντα τὸν Πανορθόδοξον Κόσμον ἐπὶ τῇ σκληρᾷ καὶ ἀνεπανορθώτῳ ἀπωλείᾳ, εἰς ἐμέ, ταπεινὸν πνευματικὸν υἱὸν τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου, ἔλαχεν, ὡς ὑστάτη διακονία πρὸς τὸν ἅγιον Πατέρα καὶ Δεσπότην μου, ὁ βαρὺς κλῆρος νὰ τονίσω τὸ ἐξόδιον ἐγκώμιον Ἐκείνου, ὁ Ὁποῖος «ἐν ἀναβάσει θυσιαστηρίου ἁγίου, ἐδόξασε περιβολὴν Ἁγιάσματος....., ἐκλάμπων, ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ὡς ἥλιος ἐπὶ Ναὸν Ὑψίστου», ἁγίως δὲ ζήσας, ἀξίως πατριαρχεύσας καὶ ὁσίως ἀποθανών, καταναλώσας ἑαυτὸν ἐν αὐταπαρνήσει καὶ ἀφοσιώσει ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἐκκλησίας, παραδίδει σήμερον ἄθικτον τὴν Ἱερὰν Παρακαταθήκην, ἣν ἡ πάγκοινος συνείδησις καὶ ἐλπὶς ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς ἁγίας Του χεῖρας.

***

Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Πενθηφόρε Λαὲ τοῦ Κυρίου,

Εἰς τὸν νοῦν μου, ἀνασκοποῦντα τὸν βίον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου ἡμῶν, ἔρχονται οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος» (Φιλιπ. α΄ 21), τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐπανελάμβανεν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν Του ἀσθένειαν, ὁ ἐκλιπὼν σεπτὸς ἡμῶν Δεσπότης. Οἱ μεγάλοι οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ὑπῆρξαν καὶ διὰ τὸν θρηνούμενον Μέγαν Πρωθιεράρχην ἡ κινητήριος δύναμις καὶ πηγή, ἐξ ἧς ἤντλει πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὰς ἐμπνεύσεις Του, καὶ ὡς ἀπαράβατον ἀξίωμα διέπουσιν οὗτοι ἄνευ διαλείμματος ὁλόκληρον τὴν φωτεινὴν καὶ τετιμημένην ἐπίγειον ζωὴν καὶ σταδιοδρομίαν Του.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε καὶ πανταχοῦ Τὸν συνώδευσεν ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ πανταχοῦ ἐπεβλήθη ὡς ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία, ἀνώτερος ὡς ἄνθρωπος, ἀνώτερος ὡς χριστιανός, ὡς πολυμαθὴς καὶ σοφός, ὡς διάκονος καὶ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, ἀνώτερος ὡς Πατριάρχης.

Ἀνατραφεὶς ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου εἰς περιβάλλον ἀποπνέον τὸ ἄρωμα τῆς πατροπαραδότου πίστεως καὶ ἀρετῆς καὶ ἔχων ἐκ τῆς μικρᾶς Αὐτοῦ ἡλικίας τὰ σπέρματα τῶν ἐξόχων χριστιανικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες διέκρινον τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν Του, συνεπλήρωσε θαυμασίως δι' εὐρυτάτης θεολογικῆς καὶ ἄλλης μορφώσεως ὅσα τῷ ἔδωκεν ἡ φύσις καὶ ἡ οἰκογενειακὴ παράδοσις ὄντως πολύτιμα κεφάλαια.

Καὶ συνηντήθησαν λοιπὸν εἰς τὴν προσωπικότητα Φωτίου τοῦ Β΄ εἰς ἓν ἁρμονικώτατον ὅλον, ἡ βαθεῖα χριστιανικὴ πίστις μὲ τὴν πολυμερῆ κατὰ κόσμον σοφίαν, ἡ χρηστότης καὶ ἡ εὐρύτης τῆς σκέψεως μὲ τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου, τὸ ἐκκλησιαστικὸν βάθος μὲ τὴν ἁγνότητα τῆς συνειδήσεως, ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία, μὲ τὴν ὑγιᾶ συγχρονισμένην ἀντίληψιν, τὸ ἀσκητικὸν πνεῦμα μὲ τὴν τελείαν ἀριστοκρατικὴν κοινωνικὴν ἐμφάνισιν καὶ παράστασιν, ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας μὲ τὴν ἀνεπιτήδευτον φιλελεημοσύνην, ἡ εὐστάθεια μὲ τὴν καρτερίαν, ἡ ταπεινοφροσύνη μὲ τὸ ἐπιβάλλον μεγαλεῖον, ἡ πραότης μὲ τὴν χριστιανικὴν αὐστηρότητα, ὁ ἔνθεος ζῆλος μὲ τὴν παραδειγματικὴν εἰς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσιν καὶ αὐτοθυσίαν.

Ἀληθῶς ἔκθαμβος μένει ὅστις θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἐξαριθμήσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου. Ἀλλ' ἐξαγγέλλει ταύτας, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα, ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾶσίς Του. Ἡ Φιλιππούπολις ἐν τῷ προσώπῳ Του ἐγνώρισε τὸν σθεναρὸν καὶ καρτερικὸν ὑπέρμαχον τῶν ἱερῶν καὶ

οσίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἡ μεγάλη εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν Κοινότης τοῦ Σταυροδρομίου τὸν ἀκούραστον ἐργάτην τῆς φιλανθρωπίας, ἥτις ἔσωσε τὴν ζωὴν χιλιάδων δυστυχισμένων ὑπάρξεων. Ἡ ἱστορικὴ τῶν Δέρκων Μητρόπολις τὸν ἀνύστακτον καὶ εὐεργετικώτατον Ποιμενάρχην. Εἶναι ὅμως ταῦτα τόσον εἰς πάντας γνωστά, ὥστε ἡ λεπτομερεστέρα ἀνάλυσις καὶ ὑπόμνησις τῶν ἔργων καὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων μόνον συγκίνησιν νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν συγκίνησιν καὶ πόνον εἰς τὸν πόνον μας.

Καὶ φθάνομεν οὕτω εἰς τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1929. Ὁ πανέντιμος Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ἀπωρφανισμένος, ζητεῖ τὸν ἄξιον διάδοχον. Καὶ τίθεται τότε ὁ λύχνος ἐπὶ τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην λυχνίαν, τὴν φωτίζουσαν τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ ὁμόφωνος ψῆφος τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὑπὸ τὴν ἔκθυμον ἐπιδοκιμασίαν Κλήρου καὶ Λαοῦ κατεμπιστευομένη τὴν Ἱερὰν Κιβωτὸν εἰς τὴν ἡγέτιδα εὐθύνην τοῦ διαπρεποῦς Μητροπολίτου τῶν Δέρκων Φωτίου, δὲν εἶναι μόνον ἡ δικαία ἐπιβράβευσις τῆς εὐλογημένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, διακονίας μιᾶς ὁμολογουμένως φωτεινῆς Ἱεραρχικῆς Προσωπικότητος, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ κεφάλαιον εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ὅστις κληροῦται Ποιμένα ὃς ἔπρεπεν αὐτῷ, ἵνα ἴδῃ ἡμέρας ἀγαθάς.

Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατριαρχικοῦ στόματος, ὡς δρόσος οὐρανόπεμπτος, ἀκούονται αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ Πατριαρχικοῦ Προγράμματος: «Διαβεβαιούμεθα, λέγει, ὅτι τὰ ἅγια τῆς Ἐκκλησίας συμφέροντα, τὸ μεγαλεῖον Αὐτῆς καὶ ἡ δόξα... θὰ ὦσι τὸ μόνον ἀντικείμενον τῶν νυχθημέρων φροντίδων καὶ κόπων καὶ ἀγώνων ἡμῶν, οὐδεμίαν δὲ οὐδέποτε θὰ ἀρνηθῶμεν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας θυσίαν, ἕτοιμοι ὄντες καὶ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν ἡμῶν νὰ θυσιάσωμεν ὑπὲρ αὐτῆς». Ὁ Πατριάρχης, ἐν τῇ ἁγνότητι τῆς ψυχῆς Αὐτοῦ, δὲν ἐπηγγέλλετο· προεφήτευε.

Καὶ ἰδοὺ! Τοὺς λόγους ἀκολουθοῦσι τὰ ἔργα, ἔργα λαμπρά, ἱστορικά. Ὁ Πατριάρχης **Φώτιος** ἀποδεικνύεται ὁ Πατριάρχης τῶν δυνατῶν κατευθύνσεων, ὁ Πατριάρχης τῆς ἐξυγιάνσεως, ὁ Πατριάρχης τῆς οἰκοκυροσύνης. Ἡ ζωογόνος πνοὴ τῆς ἀκτινοβολούσης σκέψεώς Του γίνεται πανταχοῦ αἰσθητή. Ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ φωτίζεται. Ὁ ἱερὸς Περίβολος ἀνευρίσκει τὴν ἀσκητικὴν παράδοσίν του. Καὶ ὁ κώδων τοῦ Πατριαρχικοῦ Παρεκκλησίου, καλῶν εἰς προσευχήν, σημαίνει τὴν στερέωσιν τῆς ἱερᾶς τάξεως. Ὁ Πατριαρχικὸς Οἶκος εὐτρεπίζεται. Τὸ αἴσθημα τῆς εὐταξίας καὶ τῆς εὐπρεπείας, ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἐσωτερικῆς καθαρότητος τοῦ Πατριάρχου, ζητεῖ νὰ θέσῃ τὴν σφραγῖδα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς πᾶσαν γωνίαν τοῦ Πατριαρχείου. Ἐμφυσᾶται νέα πνοὴ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ. Ἡ

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ γίνεται τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαιτέρας Πατριαρχικῆς μερίμνης καὶ στοργῆς καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν σοφὸν Πατριάρχην στελέχη διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Κλήρου, τὴν ὁποίαν ἡ μεγάλη ψυχή του ὀνειροπόλησε, καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τοῦ Πληρώματος, τὴν ὁποίαν ἐπόθησεν ὁ καλὸς Ποιμήν. Τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο κατευοδοῦνται. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ Πατριαρχείου εὑρίσκει τὸν ρυθμιστήν της. Ἡ Ἀμερικὴ τὸν εὐεργέτην καὶ εἰρηνευτήν της. Ἡ Ρωσσικὴ Διασπορὰ τὸν ἄγγελον προστάτην της. Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἄγρυπνον φρουρόν των. Αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι τὸν ἕτοιμον ἐπίκουρον εἰς τὰς δοκιμασίας των. Ὁ ἱστορικὸς Θρόνος ἔχει τὸν ἄξιον Πατριάρχην του, πρὸς τὸν ὁποῖον στρέφεται ἀμέριστος ἡ τιμὴ τῆς Πανορθοδόξου καὶ τῆς Παγχριστιανικῆς συνειδήσεως.

Τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον νὰ καταλέξω; Ἡ Πατριαρχικὴ δραστηριότης εἶνε ἀκατάβλητος. Τὰ ὅρια τῆς ἡμέρας εἶνε στενὰ καὶ ἀνεπαρκῆ εἰς τὴν ἐργατικότητά Του· καὶ ἡ σιωπηλὴ νὺξ συμπληροῖ τὸν ἔργον τῆς ἡμέρας. Ὁ Πατριάρχης ἀγρυπνεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ βαθεῖα μελέτη τῶν ζητημάτων Τῷ ἐμπνέει τὰς καταλλήλους λύσεις. Ἡ πλουσία μόρφωσίς Του, ἡ εὐρεῖα γνῶσις τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, ἧς καὶ τὰς τελευταίας λεπτομερείας συγκρατεῖ ζωηρῶς, ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην Του πρὸς τὸ Βιβλίον, ἡ ὁμολογουμένως κολοσσιαία μνήμη Του, ὁ συναρπάζων ἐνθουσιασμός Του, ἡ πίστις Του εἰς τὸν φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ, Τῷ παρέχουν τὴν δύναμιν νὰ εἶνε ὁ μυσταγωγὸς καὶ νὰ ζῇ τὴν πραγματικότητα τῆς μεγάλης εὐθύνης Του. Πραγματικῶς εὐγενὴς ψυχή, ἀντιμετωπίζει τὰ πάντα μὲ μεγαλεῖον. Εἶνε ὁ τύπος τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ὁ πολιτισμὸς ἐκφαίνεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἰδιαιτέρως τὸν συγκινεῖ ἡ ἰδέα τῆς προόδου. Εἶνε εὔκαιρον νὰ ὑπομνήσω ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τὸν θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο πρὸς τὸν Μέγαν Ἀναμορφωτὴν τῆς ἀγαπητῆς Πατρίδος καὶ τὸ ρηξικέλευθον ἐκπολιτιστικὸν ἔργον Του. Καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐπόθησε νὰ ἴδῃ ἐν πᾶσι τὸν τόνον τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ ὅ,τι πρόσφορον εἶχε νὰ προσφέρῃ οὗτος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν βαθύτατα ᾐσθάνετο ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἐν ταὐτῷ καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν πιστὸς τηρητὴς τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων οὔτε ἰῶτα ἓν ἐπέτρεψέ ποτε εἰς ἑαυτὸν νὰ ἀθετήσῃ. Εἰς τὰς λειτουργίας Του ὁ Πατριάρχης εἶχε κάτι τὸ ὑπερκόσμιον. Ἡ προσευχὴ ἀπετέλεσε τὸ καταφύγιόν Του εἰς πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς Του καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἡ μυστικὴ ἐκείνη πηγὴ. ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤντλησεν ἀνακούφισιν καὶ ἐνίσχυσιν πάντοτε. Ἦτο ἄλλως τε τόση ἡ καθαρότης τῆς

καρδίας Του, ὥστε ὁ Θεὸς ἦτο ἀδιαλείπτως πλησίον Του. Τὸν ᾐσθάνετο, Τὸν ἔβλεπε παραστάτην καὶ συναντιλήπτορά Του.

Καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὅ,τι ἐπεχείρησεν ὑπῆρξεν εὐλογημένος. Ἡ ἱστορία ἔχει νὰ χαράξῃ τὰς ὡραιοτέρας σελίδας διὰ τὸ ἔργον Του. Καὶ τὸν ἔπαινον Αὐτοῦ θὰ ἐξαγγέλλωσιν αἱ μέλλουσαι γενεαί.

Δὲν ἐσκέφθη ὅμως περὶ ἑνὸς μόνον πράγματος ὁ Πατριάρχης: περὶ τῆς ὑγείας Του. Καὶ ἐνῷ τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἐλύοντο τὰ ζητήματα, καὶ τὸ ὄμμα Του ἄγρυπνον περιέτρεχε τὴν Οἰκουμένην σύμπασαν, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς πᾶσαν ἀνάγκην τῆς μερίμνης τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὁ σωματικὸς ὀργανισμὸς τοῦ Πατριάρχου, φέρων τὰ στίγματα διπλοῦ παλαιοῦ καὶ σκληροῦ μαρτυρίου, ἔφθινε καὶ ἐτήκετο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ἕως οὗ ἡ ὕπουλος νόσος, εὑροῦσα ἔδαφος ἐν τῇ ἀσκητικότητι τοῦ Πατριάρχου, ἀπερρόφησε πᾶσαν ἰκμάδα τῆς τιμίας ὑπάρξεώς Του, καὶ ὁ Μέγας Πρωθιεράρχης προώρως, ἐν τῇ στοργῇ Του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐθυσίασε, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν Του, καὶ αὐτὴν τὴν πολύτιμον ζωήν Του.

Ἀλλ' ἦτο καὶ ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου μεγαλειώδης. Ὅσοι ἠγρυπνήσαμεν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῆς ἐτιθανατίου κλίνης, ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί μας ἦσαν ἀνίκανοι νὰ συγκρατήσουν τὰ δάκρυα ἐπὶ τῷ πικρῷ χωρισμῷ, ἐδοκιμάσαμεν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἀπερίγραπτον κατάνυξιν. Δὲν ἦτο θάνατος· ἦτο μυσταγωγία. Μὲ καταπλήσσουσαν ψυχικὴν δύναμιν, διατηρῶν ὅλην τὴν εὐγένειαν καὶ λεπτότητά Του — δεῖγμα τρανὸν τοῦτο τῆς ὄντως ἀνεπιτηδεύτου ψυχῆς Του — ὁ ὅσιος Πατριάρχης ἤρεμος ᾐσθάνετο καὶ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς ὑποχωρούσας καὶ μὲ γαλήνην τρόπον τινὰ ἠπείγετο νὰ φθάσῃ τὸ τέρμα, ἵνα ἡ ἁγία ψυχή Του ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἀσκητικὴν μορφήν Του ἦτο ἀποτετυπωμένη ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡλοκληρωμένον τὸ ἔργον του. Καὶ ἐνῷ ἡ ἀσθενὴς φωνή Του δίδει, εἰς τόνον συγκινητικῆς ἐξάρσεως, τὰς τελευταίας νουθεσίας καὶ ὑποθήκας εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν περικυκλούντων τὴν κλίνην Του συνεργατῶν Του ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας καί, ἀναλύουσα τὰς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ Θρόνου εὐθύνας, ἐξορκίζει αὐτοὺς νὰ τηρήσωσι τὴν ἑνότητα ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης χάριν τοῦ ἁγίου συμφέροντος τῆς Ἐκκλησίας, ἣν Ἐκεῖνος παραδίδει ἄθικτον, ἡ ἁγία χείρ Του εὐλογεῖ τοὺς πάντας, καὶ ὁ σεπτὸς Πρωθιεράρχης, εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, κλείει ἠρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Πανάγαθον Πλάστην.

***

Παρ' Αὐτῷ ἤδη ἀναπαύεται ἡ μακαρία ψυχὴ τοῦ ἁγίου Πατριάρχου. Ἀφοσιωθεὶς καὶ διακονήσας τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅσον ὀλίγοι καὶ γενόμενος «τύ-

πος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ» (Α΄ Τιμ. δ΄ 12), ἀπολαμβάνει ἤδη ὁ ἄξιος Πατριάρχης τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος, ὃν ἡ Θεία Δικαιοσύνη ἡτοίμασεν Αὐτῷ.

Σεπτὲ Νεκρέ!

Πανταχοῦ ὅθεν διῆλθες τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς Σου ὑπῆρξαν φωτεινά, ὅπως φωτεινὸν ἦτο καὶ τὸ ὄνομά Σου. Ὁ Πανάγαθος ηὐλόγησε «τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν Σου, καὶ τὰ ἔργα Σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων» (Ἀποκ. β΄ 19). Ἀπὸ τὴν δυνατὴν φυσιογνωμίαν Σου, ἀπὸ τὴν ἐγρήγορσίν Σου, ἀπὸ τὴν ζηλωτὴν καὶ γενναίαν δρᾶσίν Σου ἡ Ἐκκλησία ἤντλησε μεγάλα κεφάλαια. Ἀπορφανίζεις ἡμᾶς προώρως, ἐνῷ ἠδύνασο ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἀκόμη νὰ φωτίζῃς τὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεός! Ἀλλὰ καὶ οὕτω, ἡ διακονία Σου εἶνε τετελειωμένη. Τὸ ἔργον Σου ἀνήκει εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὸ ὄνομά Σου θὰ ἀναπολῆται πάντοτε μὲ συγκίνησιν καὶ εὐλάβειαν.

Ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ, ἁγία τοῦ Πατριάρχου μας ψυχή! Θὰ διαφυλάξωμεν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην τὴν μνήμην τῆς μεγάλης Σου ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀφοσιώσεως. Αἱ ὑπὲρ Αὐτῆς τελευταῖαι ὑποθῆκαί Σου θὰ μείνουν ἀνεξάλειπτοι εἰς τὴν ψυχὴν ὅλων μας, ὡς φωτεινὸν μὲν καὶ αὗται μαρτύριον τῆς μεγάλης Προσωπικότητός Σου, ὡς διαρκὴς δὲ ὑπόμνησις τῶν πρὸς τὸν ἅγιον τοῦτον Θρόνον ὑποχρεώσεων.

Παριστάμενος τῷ θρόνῳ τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ, εὔχου καὶ νῦν, πανέντιμε καὶ πάνσεπτε Δέσποτα καὶ Πάτερ, ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν τῶν τέκνων Σου, οἵτινες θρηνοῦμεν ἀπαρηγόρητοι τὴν στέρησίν Σου καὶ μὲ τὴν βαθυτέραν θλῖψιν προπέμπομεν τὸ γεηρὸν Σκῆνός Σου.

Αἰωνία Σου ἡ μνήμη, τετιμημένε καὶ ἀοίδιμε Πατριάρχα! Αἰωνία Σου ἡ μνήμη!

ΤΟ ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

Εἰς τὸ βαρὺ τῆς Ἐκκλησίας πένθος, εἰς τὸν πολύστονον τοῦ Πληρώματος θρῆνον, συνενοῦσα καὶ ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τὸ δάκρυ τῆς θλίψεως αὐτῆς, προσέρχεται, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, πρὸ τοῦ σεπτοῦ Σκήνους Σου, καὶ ἐν τῇ ὑστάτῃ ταύτῃ προσφωνήσει Σοὶ προσκομίζει εὐλαβῶς τὴν ὑστάτην ἐκδήλωσιν καὶ ἔκφρασιν τῆς βαθείας αὐτῆς τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία πενθῇ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀφωσιωμένου Κυβερνήτου, τοῦ ἐν καιροῖς δυσχειμέροις μετὰ σοφίας διευθύναντος τὸ σκάφος Αὐτῆς, ὁ δὲ περιούσιος τοῦ Κυρίου λαὸς θρηνῇ τὸν ἀπορφανισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γνησίου Ποιμένος, τοῦ ἐκδαπανήσαντος τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἐν τῇ ὑπάτῃ ἐκκλησιαστικῇ ποιμαντορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, βαθύτατα αἰσθάνεται ἐν τῇ πολυκλαύστῳ τελευτῇ Σου τὴν στέρησιν τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς Προστάτου καὶ σοφοῦ Καθηγεμόνος. Καὶ ἀναμιμνήσκεται με' εὐγνωμοσύνης ὅσων ὑπὲρ αὐτῆς λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐμόχθησας, παρὰ τὸ πολυμέριμνον τῆς διακονίας Σου, τῆς στηρίξεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς πάντοτε στοχαζόμενος. Οὐδὲ θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν εὐγενῆ περὶ αὐτῆς φιλοτιμίαν Σου, τὸ ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον, τὰς πλήρεις ἀγάπης καὶ βαθυστοχάστους ὑποθήκας Σου, δι' ὧν κατηύθυνες τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἐπευλογῶν ἑκάστοτε τὸν πνευματικὸν ὁμητὸν τῆς Σχολῆς, διὰ λόγων μεστῶν ἀγάπης καὶ σοφίας, ἐμυσταγώγεις ἅμα πάντας ἡμᾶς, διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος, εἰς τὴν ἰδέαν τῆς αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῶν ἁγίων συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας. Ἦσαν δὲ πάντα ταῦτα ἀπαύγασμα τῆς πίστεώς Σου ἐπὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ ἔργου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Σχολῆς, ὅπως ἐνεργὸς ἐκδήλωσις τῆς πίστεώς Σου καὶ οἱονεὶ μυσταγωγία ὑπῆρξεν ἡ ὅλη ἱερατεία Σου, κατ' ἀμοιβαίαν ἀντίδοσιν τῆς ἁγιότητος τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκφάνσεων τοῦ χριστιανικοῦ βίου Σου, ὅπως αὐτὸ τοῦτο μυσταγωγικαὶ καὶ ἀντάξιαι τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος ὑπῆρξαν καὶ αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ζωῆς Σου.

Καὶ ἤδη, καθ' ὃν χρόνον Σὺ μὲν ἀπεκδέχεσαι τὸν μισθὸν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας εὐγενικῶν πόνων Σου, ἡ δὲ Ἐκκλησία, ἐκδιηγουμένη τὸν ἔπαινον τῆς καλῆς διακονίας Σου, μετὰ τιμῆς ἀποθησαυρίζει ἐν τοῖς ἱεροῖς Αὐτῆς ἀδύτοις τὸ σεπτὸν καὶ τετιμημένον ὄνομά Σου, ἡμεῖς διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ εὐλαβῶς καὶ εὐγνωμόνως κυκλοῦντες τὸ σεπτὸν Σκῆνός Σου, ἐν συντριβῇ καρδίας τὸν τελευταῖον ἐπιθέτομεν ἀσπασμὸν ἐπὶ τῆς τιμίας δεξιᾶς Σου, ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἀδύτων, ἔνθα νῦν ἐναυλίζεται ἡ μακαρία ψυχή Σου, ἀπεκδεχόμενοι τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν Σου. Ἡ μνήμη Σου, μακαριστὲ Πατριάρχα, ἔσται προσφιλὴς δι' ἡμᾶς καὶ σεβασμία καὶ πολύτιμος. Τὸ ὑψηλὸν παράδειγμά Σου, παράδειγμα βίου χριστιανοπρεποῦς καὶ διακονίας ἀφωσιωμένης, ἔστω φῶς, φωτίζον τὰς τρίβους τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ ἐνισχύον ἡμᾶς εἰς τὸν δρόμον τοῦ καθήκοντος.

ΤΑ ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πατριάρχην ***Ἀλέξανδρον*** [1]).

Δαμασκόν.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀγγέλλω ὅτι Παναγιώτατος Πατριάρχης Φώτιος σήμερον ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ.

29—12—935.

Προεδρεύων Συνόδου

Ἡρακλείας ***Βενιαμίν.***

✠

Ἀρχιεπίσκοπον ***Χρυσόστομον.***

Ἀθήνας.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀγγέλλω ὅτι Παναγιώτατος Πατριάρχης Φώτιος σήμερον ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ. Παράκλησις ἀνακοινώσητε καὶ Ἱεραρχίᾳ Θρόνου αὐτόθι.

29—12—935.

Προεδρεύων Συνόδου

Ἡρακλείας ***Βενιαμίν.***

✠

Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας ***Κόσμο*** [2]).

Λονδῖνον.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀγγέλλω τελευτὴν Παναγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου.

29—12—935.

Προεδρεύων Συνόδου

Ἡρακλείας ***Βενιαμίν.***

---

[1]) Ταὐτόσημον ἐστάλη καὶ τοῖς Μακαρ. Πατριάρχαις Ἱεροσολύμων, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου, τοῖς Προέδροις τῶν Ὀρθ. Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Πολωνίας, τοῖς Τοποτηρηταῖς Ἀλεξανδρείας καὶ Κύπρου, τοῖς ἐν Μόσχᾳ Ἐκκλ. Κύκλοις, τοῖς ὑπὸ τοὺς Μ/τας Σέργιον καὶ Βιτάλιον, καὶ τῷ Καθολικῷ Ἰβηρίας.

[2]) Ταὐτόσημον ἐστάλη καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Οὐψάλης, ὁμοίως δὲ καὶ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Σιναίου, ταῖς ὑπὸ τὸν Οἰκουμ. Θρόνον Αὐτονόμοις Ἐκκλησίαις Κρήτης, Ἐσθονίας, Φιλλανδίας,

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Φανάριον—Σταμπούλ.

Ἀλεξάνδρεια, 31/12/935.

Κατώδυνοι ἐπὶ θανάτῳ Παναγιωτάτου Πατριάρχου, συλλυπούμεθα ἐγκαρδίως εὐχόμενοι ταχεῖαν ἀνάδειξιν ἀνταξίου διαδόχου.

Τοποτηρητὴς Τριπόλεως **Θεοφάνης.**

✠

Προεδρεύοντα Συνόδου Ἡρακλείας **Βενιαμίν.**

Φανάριον.

Δαμασκός, 30/12/935.

Ἀπώλεια Πατριάρχου Φωτίου συνεκίνησεν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας. Ἀναπαύσαι Κύριος ψυχὴν αὐτοῦ. Βαθύτατα συλλυπητήρια Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

Πατριάρχης **Ἀλέξανδρος.**

✠

Μητροπολίτην Ἡρακλείας **Βενιαμίν.**

Φανάριον—Σταμπούλ.

Ἱερουσαλήμ, 31/12/935.

Συμμετέχοντες πένθους Ἐκκλησίας ἐπὶ τελευτῇ ἀειμνήστου Πατριάρχου ἐδεήθημεν ἐπὶ φρικτοῦ Γολγοθᾶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς. Διαβιβάζοντες συλλυπητήρια, εὐχόμεθα ὑπὲρ ἀναδείξεως ἐπαξίου διαδόχου.

Πατριάρχης **Τιμόθεος.**

✠

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Φανάριον.

Κάρλοβιτς τοῦ Σιρμίου, 31/12/35.

Λίαν συγκεκινημένοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ παραμυθίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Πατριάρχης **Βαρνάβας.**

Τσεχοσλοβακίας καὶ Λατβίας, τοῖς ἐν Εὐρώπῃ Ἐξάρχοις Μητροπολίτῃ Θυατείρων καὶ Μητροπολίτῃ Εὐλογίῳ, τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀμερικῆς, τῷ Μητροπολίτῃ Αὐστραλίας, τοῖς ἐν Δωδεκανήσῳ Μητροπολίταις, τοῖς Πατριαρχικοῖς Ἀποκρισιαρίοις καὶ τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Φανάριον—Σταμπούλ.

Βουκουρέστιον, 30/12/935.

Θλίβομαι ἐγκαρδίως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ὑπὸ πάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τιμωμένου καὶ σεβαστοῦ Πατριάρχου Φωτίου. Κύριος ὁ Θεὸς ἀποστείλαι παρηγορίαν Αὐτοῦ ἐπὶ θλιβομένῳ κλήρῳ καὶ εὐσεβεῖ λαῷ.

Πατριάρχης Ρουμανίας ***Μύρων***.

✠

Μητροπολίτην Ἡρακλείας ***Βενιαμίν***,

Προεδρεύοντα Ἱερᾶς Συνόδου.

Φανάριον.

Λευκωσία, 30/12/935.

Βαθυτάτη ὀδύνῃ Ἐκκλησία καὶ πλήρωμα Κύπρου συμμετέχοντες βαρυτάτου πένθους Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Γένους καὶ Ὀρθοδοξίας θανάτῳ τρισμακαρίστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου εὔχονται Κυρίῳ ἀναπαῦσαι ἁγίαν αὐτοῦ ψυχήν, παραμυθῆσαι Ὀρθοδοξίαν, ἀναδεῖξαι ἀντάξιον διάδοχον.

Πάφου ***Λεόντιος***,

Τοποτηρητὴς Ἀρχιεπισκοπῆς.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Φανάριον.

Ἀθῆναι, 30/12/935.

Βαθείᾳ θλίψει πληροφορούμενοι θάνατον ἀειμνήστου Πατριάρχου Φωτίου, δεόμεθα Ὑψίστῳ ὑπὲρ ἀναπαύσεως ψυχῆς αὐτοῦ, ταχείας δὲ ἀναδείξεως ἀνταξίου διαδόχου.

Ἀρχιεπίσκοπος ***Χρυσόστομος***.

✠

Πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας κύριον ***Βενιαμίν***.

Σταμπούλ.

Βαρσοβία, 30/12/35.

Βαθύτατα συγκεκινημένος ἐκ τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς εἰλικρινοῦς μου θλίψεως. Συλλυπητήρια. Ἀναπέμπω εὐχὰς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου ὑπάτου Ποντίφηκος.

Μητροπολίτης ***Διονύσιος***.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Σεβασμιώτατον
Ἡρακλείας ***Βενιαμίν***, Πρόεδρον Συνόδου.

Φανάριον.

Τιφλίς, 31/12/35.

Βαθέως τεθλιμμένοι ἐκ τοῦ θανάτου τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, συμμεριζόμεθα τὴν ὀδύνην τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Ὕψιστον ἵνα τάξῃ ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς λυχνίας ἄξιον αὐτοῦ διάδοχον. Ἐπιμνημόσυνος λειτουργία ἐτελέσθη ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Καθολικάτου καὶ ἀνεπέμφθησαν εὐχαὶ ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος

Καλλίστρατος

Καθολικὸς-Πατριάρχης πάσης Γεωργίας.

✠

Προεδρεύοντα Συνόδου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Φανάριον.

Λονδῖνον, 30/12/1935.

Βαθέως τεθλιμμένος ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου, ὃς ἀναπαύοιτο ἐν εἰρήνῃ, ἐκφράζω τὴν συμπάθειάν μου πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

Ἀρχιεπίσκοπος ***Κανταουρίας***.

✠

Λονδῖνον, 2 Ἰανουαρίου 1936.

Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Βενιαμίν, Μητροπολίτῃ Ἡρακλείας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κανταουρίας χάριν καὶ εἰρήνην ἐν Κῳ.

Σεβασμιώτατε Ἀδελφέ,

Γράφω πρὸς Ὑμᾶς, ὡς Προεδρεῦον μέλος τῆς Ἁγίας Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἵνα διαβιβάσω πρὸς Ὑμᾶς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Συνόδου τὴν βαθεῖαν καὶ ἐγκάρδιον συμπάθειάν μου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Παναγιωτάτου ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου.

Ἐννοῶ πλήρως τὴν μεγάλην ἀπώλειαν ἣν ὑπέστησαν οὐ μόνον ἐκεῖνοι οἵτινες συνεδέοντο πρὸς αὐτὸν ἐν αὐτῷ τῷ Πατριαρχείῳ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἀνὰ τὸν κόσμον Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ τολμῶ προσθεῖναι καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἐξ ὀνόματος τῆς ὁποίας γράφω.

Ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης, ὡς Ὑμεῖς κάλλιον πλείστων ἄλλων γινώσκετε, ἦτο Ἱεράρχης διακρινόμενος διὰ τὴν μάθησιν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ἐν τῷ βίῳ.

Εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ ἐπικοινωνήσω πολλάκις μετ' αὐτοῦ καὶ γινώσκω πόσον ἐγκάρδια ἦσαν τὰ αἰσθήματα Αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, πόσον σοβαρῶς ἐπόθει ὅπως αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποβῶσιν (ἵνα μεταχειρισθῶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ λέξεις) οὐ μόνον φιλικαί, ἀλλ' ἀδελφικαί.

Δέομαι τοῦ Θεοῦ ὅπως ἀναπαύση Αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ὅπως ὁδηγήσῃ τὴν Ἁγίαν Σύνοδον εἰς τὴν ἐκλογὴν διαδόχου καὶ ὅπως ἡ χάρις Αὐτοῦ ἀφθόνως ἐπιδαψιλευθῇ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ καὶ τῇ ὅλῃ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Πιστεύσατε ὅτι διατελῶ πιστὸς Ὑμῶν Ἀδελφὸς ἐν Κῳ

† Καιτουαρίας ***Κόσμο.***

✠

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Κων/πόλεως.

Σεβασμιώτατοι,

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου ἐκφράζω Ὑμῖν τὴν ἐγκάρδιον συμπάθειάν μου, ὡς καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς ἐμῆς Ἐκκλησίας.

Συμπενθοῦμεν μεθ' Ὑμῶν διὰ τὴν μεγάλην ἀπώλειαν ἥτις εὗρε τὴν σεβασμίαν Ἐκκλησίαν Ὑμῶν.

Διέταξα ὅπως εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν γένωνται κατὰ τὰς λειτουργίας ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις.

Εἴθε ὁ κοιμηθεὶς νὰ ἀναπαύηται ἐν εἰρήνῃ καὶ τὸ αἰώνιον φῶς νὰ περιλάμπη αὐτόν!

Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες! Ἀπάρτι, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

: τὰ τῆς ἐκφράσεως ἐνδομύχων συλλυπητηρίων.

Βέρνη, 29 — 12 — 1935.

Δωρ *Adolf Küry*

Ἐπίσκοπος.

✠

Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Βαθύτατα συγκεκινημένος ἐπὶ τελευτῇ Πρωθιεράρχου Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐκφράζω Ἱερὰν Σύνοδον θερμὰ συλλυπητήρια.

Ἀθῆναι, 2 Ἰανουαρίου 1936.

Γεώργιος Β'.

✠

Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Φανάριον.

Ἀθῆναι, 2 Ἰανουαρίου 1936.

Εὐλαβῶς ὑποβάλλω ἐγκάρδια συλλυπητήρια ἐπὶ μεγάλῃ ἀπωλείᾳ ἐκ τελευτῆς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου λαμπρύναντος ἔνδοξον καὶ σεπτὸν Θρόνον.

Μπαλάνος

Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ἑλλάδος.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Σταμπούλ

Σ. Μόριτζ, 31/12/35.

Μετὰ μεγάλης θλίψεως πληροφοροῦμαι τὸν θάνατον τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου, τοῦ ὁποίου τὰ ὑπέροχα προσόντα ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω αὐτοπροσώπως. Παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ δεχθῆτε τὰ ἐν πολλῇ συγκινήσει καὶ βαθύτατα εἰλικρινῆ συλλυπητήριά μου.

Τιτουλέσκου

Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας.

✠

Πρὸς τὴν Α. Σεβασμιότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Μητροπολίτην Ἡρακλείας κύριον ***Βενιαμίν.***

Φανάριον — Σταμπούλ

Βαρσοβία, 1/1/36.

Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἵνα δεχθῇ τὰ βαθύτατα συλλυπητήριά μου ἐπὶ τῇ θλιβερᾷ ἀπωλείᾳ τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου Β', ὅστις ἐπεδείξατο τοσαύτην φιλίαν καὶ εὐμένειαν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας.

J. Beck

Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Πολωνίας.

✠

Ἱερὰν Σύνοδον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Σταμποὺλ — Φανάριον.

Ἄγκυρα, 31/12/35.

Ἔχω τὴν τιμὴν ἵνα διαβιβάσω Ὑμῖν τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως τῆς Γιουγοσλαΐας διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν ἣν ἡ Ὀρθοδοξία ὑπέστη ἐκ τοῦ θανάτου τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου Β'. Παρακαλῶ Ὑμᾶς ἐπίσης ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ δεχθῆτε τὰ ζωηρότερα συλλυπητήριά μου.

Λαζάρεβιτς

Πρεσβευτὴς τῆς Γιουγοσλαυΐας.

✠

Ἱερὰν Σύνοδον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Σταμπούλ.

Ἀθῆναι, 30/12/35.

Βαθύτατα συγκεκινημένος ἐπὶ ἀπωλείᾳ ἀρχηγοῦ Ὀρθοδοξίας, κλίνω εὐλαβῶς γόνυ πρὸ σεπτῆς σοροῦ Του, εὐχόμενος διάδοχός Του ἀναδειχθῇ ἀντάξιος μεγάλου ἐκλιπόντος.

Παναγῆς Τσαλδάρης.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Φανάριον — Σταμποὺλ

Ἀθῆναι, 31/12/35.

Παρακαλῶ δεχθῆτε βαθύτατα συλλυπητήρια δι' ἀπώλειαν Παναγιωτάτου Πατριάρχου καὶ εὐχὴν ὅπως Ὕψιστος ἐπιδαψιλεύσῃ παραμυθίαν καὶ στοργὴν Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Σταμποὺλ.

Ἀθῆναι, 31/12/935.

Λαϊκὸν Ἐθνικὸν Κόμμα, οὗτινος ἔχω τιμὴν νὰ προΐσταμαι, ἐπὶ ἐθνικῇ ἀπωλείᾳ διὰ θανάτου Α. Παναγιότητος Πατριάρχου Φωτίου Β' δι' ἐμοῦ ἐκφράζει βαρὺ πένθος του καὶ βαθυτάτην θλῖψίν του.

Ἰ. Θεοτόκης.

✠

Ἱερὰν Σύνοδον.

Φανάριον-Σταμποὺλ.

Κηφισσιά, 31/12/935.

Συμμετέχων ἐθνικοῦ πένθους ὑποκλίνομαι εὐλαβῶς σορὸν σεπτοῦ μεγάλου Πατριάρχου.

Γ. Στρέϊτ.

✠

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Σταμποὺλ.

Βελιγράδιον, 30 12 35.

Βαθύτατα τεθλιμμένος ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ διαπρεποῦς Πατριάρχου Φωτίου Β' παρακαλῶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ δεχθῇ τὴν ἔκφρασιν τῆς θλίψεως καὶ τῆς συμπαθείας μου.

Γέφτιτς

πρώην Πρωθυπουργὸς τῆς Γιουγοσλαυΐας.

✠

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1935.

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Κωνσταντινούπολιν.

Σεβασμιώτατε,

Εὐσεβάστως γνωρίζω τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνελθοῦσα ἐκτάκτως ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θα-

νάτου τοῦ μακαριστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β', γενομένου καὶ ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτῆς τροφίμων, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως ὅπως ἐκφράσῃ τὰ θερμὰ αὐτῆς συλλυπητήρια πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ πληξάσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν ὁλόκληρον βαρυτάτῃ δοκιμασίᾳ.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ
ὁ Κοσμήτωρ
Ἀ. Ἀλιβιζᾶτος.

✠

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1935.

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Μετ' ὀδύνης τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βορείου Ἑλλάδος πληροφορηθὲν τὴν εἰς Κύριον μετάστασιν τῆς Α. Παναγιότητος Φωτίου τοῦ Β', ὑποβάλλει εὐλαβῶς εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, μετὰ θερμῶν συλλυπητηρίων, καὶ εὐχὴν διάπυρον ὅπως ὁ Κύριος, ἀναπαύων τὴν ψυχὴν Ἐκείνου, δωρήσηται τῇ Ὀρθοδοξίᾳ Κορυφὴν ἀνταξίαν.

Ἐπικαλούμενοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Ἱερωτάτης Συνόδου διατελοῦμεν.

Εὐλαβὲς τέκνον ἐν Χριστῷ.
Ὁ Πρυτανεύων Ἀντιπρύτανις.
Νικ. Παππαδάκης.

***

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, τηλεγραφικῶς ἢ διὰ γραμμάτων ἐξέφρασαν τῇ Ἐκκλησίᾳ συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου: Ἐκ τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν, ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἡ Γερμανικὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία· οἱ τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν Κρήτης, Ἐσθονίας, Φιλλανδίας καὶ Τσεχοσλοβακίας Ἱεράρχαι, οἱ ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἐν Δωδεκανήσῳ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Μητροπολῖται ἢ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι τοῦ Θρόνου, ὁ Πατριαρχικὸς Ἔξαρχος τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρωσσικῶν Παροικιῶν Μητρ. Εὐλόγιος καὶ ὁ ἐν Βρυξέλλαις Ρῶσσος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου, οἱ Μητροπολῖται Κηρυνείας, Φθιώτιδος καὶ Κορινθίας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Κωνστάντζης, οἱ Πατριαρχικοὶ Ἀποκρισιάριοι, ἡ Ἱερὰ Κοινότης Ἁγίου Ὄρους, ἡ Ἱ. Μονὴ Πάτμου, αἱ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ὁμογενεῖς Κοινότητες, ἐν αἷς ἰδιαιτέρως αἱ Κοινότητες Παρισίων, Μασσαλίας, Βιέννης, Βενετίας, Σόφιας, Μάλτας καὶ τὸ Προεδρικὸν Συμβούλιον τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ Ὀρθοδόξων

Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων· ἐπίσης οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευταὶ καὶ οἱ ἐνταῦθα Γενικοὶ Πρόξενοι τῶν ξένων Κρατῶν, ἡ Ἀρχιρραβινεία, ἐκ δὲ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, οἱ ἐν Βερολίνῳ καὶ Βουκουρεστίῳ Πρεσβευταὶ τῆς Ἑλλάδος κ. κ. Ἀλ. Ρίζος Ραγκαβῆς καὶ Ἰ. Κόλλας, ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης κ. Μπακόπουλος, ὁ Νομάρχης Ἀττικοβοιωτίας κ. Κ. Καλαμάρας, οἱ Δήμαρχοι Θεσσαλονίκης καὶ Κοζάνης κ. κ. Ν. Μάνος καὶ Ἀστέρ. Τέρπου, ἡ Πρόεδρος τῆς Παγκοσμίου Ἡμερολογιακῆς Ἑνώσεως κ. Ἐλισάβετ Achelis, ἡ ἐν Ἀθήναις Ἁγιοταφιτικὴ Ἀδελφότης, ὁ Θεολογικὸς Σύνδεσμος Ἀθηνῶν, ἡ Λέσχη Κωνσταντινουπολιτῶν Καβάλλας, ὁ Σύνδεσμος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Κωνσταντινουπολιτῶν, ἡ Κεντρικὴ Ἀδελφότης Δωδεκανησίων καὶ ἡ Δωδεκανησιακὴ Νεολαία Ἀλεξανδρείας, τὸ ἐνταῦθα Γερμανικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

Ἐπὶ τούτοις ἰδιαίτερα ὑπὲρ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου μνημόσυνα ἐτελέσθησαν ἐν πάσαις ταῖς Ἐπαρχίαις τοῦ Θρόνου, ὡς ἐπίσης καὶ παρὰ ταῖς ἀδελφαῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐπίσημον μνημόσυνον ἐτελέσθη ὁμοίως, πρωτοβουλίᾳ τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἀγγλορθοδόξου Ἑταιρείας, ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου, ἐν Westminster.

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑΣ ΦΩΤΙΟΥ ΤΟΥ Β'

Πολυμερὴς καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία ὑπῆρξε τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β', οὕτως ὥστε παρὰ τὸ βραχὺ σχετικῶς αὐτῆς, νὰ ἐξασφαλισθῇ οὐχ ἧττον ἡ κατεύθυνσις καὶ λύσις πλείστων ὅσων σπουδαίων ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀφορώντων μερικώτερόν τε τὸν Θρόνον ἐσωτερικῶς καὶ γενικώτερον τὴν εὐθύνην τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὡς Προκαθημένης τοῦ συγκροτήματος τῶν ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Καὶ ἐν εἴδει μὲν ἀπολογισμοῦ, ἀνάλυσιν τῶν πεπραγμένων ἑκάστου ἔτους ἐποιεῖτο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ «Ὀρθοδοξία» ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς Πατριαρχικῆς ἐκλογῆς. Ὡς κατακλεὶς δὲ τοῦ παρόντος ἐκτάκτου τεύχους, εἰς μνημόσυνον τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τιμίων πόνων τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου, καταχωρίζεται κατωτέρω ἁπλῆ ἀναγραφὴ τῶν κυριωτέρων γεγονότων συνόλης τῆς ἑξαετοῦς Αὐτοῦ Πατριαρχικῆς περιόδου. Εἶνε ταῦτα τὰ ἑξῆς :

— Συνεκροτήθη κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1930 ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Προκαταρκτικὴ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή.

— Ἐγένετο προπαρασκευαστικὴ ἐργασία τῆς Πανορθοδόξου Προσυνόδου.

— Συνετελέσθη σπουδαιοτάτη ἐργασία καὶ συνεπληρώθησαν πᾶσαι αἱ προπαρασκευαστικαὶ διατυπώσεις διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος.

— Ἐδόθη εἰς τὸ Δωδεκανησιακὸν Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα ἡ γνωστὴ κανονικὴ κατεύθυνσις

— Εὐωδώθη ἡ ἐν Ἀμερικῇ εἰρηνευτικὴ τῆς Ἐκκλησίας προσπάθεια καὶ ὑπὸ τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηναγόραν ἤρξατο αὐτόθι, κατόπιν τοῦ ψηφισθέντος ἐκκλησιαστικῶς νέου Συντάγματος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Κανονισμῶν αὐτῆς, νέα ζωή.

— Ἐξησφαλίσθη ἡ εἰρήνευσις καὶ τῆς ἐν Αὐστραλίᾳ Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν νέον αὐτῆς Μητροπολίτην Τιμόθεον.

— Ἱδρύθη ἡ ἐπὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρωσσικῶν Ὀρθοδόξων Παροικιῶν Προσωρινὴ Ἐξαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

— Ἐγένοντο δεκταὶ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ ὠργανώθησαν ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπαγόμεναι ἀμέσως εἰς τὸν ἐν Ἀμερικῇ ἐκπρόσωπον αὐτοῦ Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς, αἱ αὐτόθι ἐκ τῆς Οὐνίας ἐπανελθοῦσαι Οὐκρανικαὶ Κοινότητες.

— Προωθήθη τὸ Οὐγγρικὸν Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα.

— Ηὐλογήθη τὸ Αὐτόνομον, ὑπὸ τὸν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς ἐν Λατβίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

— Ἐγράφησαν λαμπραὶ σελίδες πρόφρονος ἀδελφικῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου συναντιλήψεως καὶ ἐπικουρίας, ἐν καιροῖς ἀνάγκης, πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ τὰς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ρωσσίας, Κύπρου καὶ Ἑλλάδος.

— Ἐνισχύθη τὸ σύστημα τῆς ἀνταλλαγῆς σπουδαστῶν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν.

— Συνεκροτήθησαν Συνέδρια Ἐπαφῆς μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν (ἐν Λάμπεθ 1931) καὶ μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν (ἐν Βόννῃ 1931), καὶ γενικῶς οὐδεμία παρελείφθη εὐκαιρία ἐνισχύσεως τῶν μετὰ τῶν φίλων τούτων Ἐκκλησιῶν δεσμῶν.

— Ἐγένετο συστηματικὴ συμμετοχὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς κατὰ καιροὺς Συνελεύσεις τῶν Παγκοσμίων Χριστιανικῶν Συμβουλίων «περὶ Ζωῆς καὶ Ἐργασίας» καὶ «περὶ Πίστεως και Διοικήσεως».

— Κατηυθύνθη τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς Ἐκκλησίας.

— Ἐνισχύθη διὰ διαφόρων Κληροδοτημάτων, ὧν διενηργήθη ἡ λύσις, ἡ ἐνταῦθα φιλανθρωπία καὶ ἐκπαίδευσις.

— Συνεστήθη ἡ πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ ἔκδοσιν τῶν λειτουργικῶν βιβλίων Μεγάλη Πατριαρχικὴ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπή.

— Ὠργανώθη δι᾽ ἐπὶ τούτῳ εἰδικοῦ τὸ Πατριαρχικὸν Σκευοφυλάκιον καὶ συνετελέσθη ἅμα πολύτιμος ἀπὸ ἀπόψεως περισώσεως καὶ συγκεντρώσεως ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων ἐργασία.

— Ἐδόθη ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ ὤθησις εἰς τὸ κήρυγμα διὰ χρησιμοποιήσεως πρὸς τοῦτο τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης.

— Ἐγένετο ἡ ἐργασία τῆς Κωδικοποιήσεως τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ τὰς Πατριαρχικὰς λειτουργίας καὶ τελετὰς τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ διὰ τὰς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπισήμους ὑποδοχάς.